

Ako idemo dalje v analizi adrese, omenja taista nezadovoljstvo v deželi in še nevtrjenih ustavnih naprav. Gospoda moja! ako adresa to omenja, kaj je storila s tem? Ona samo to ponavlja, kar je manjšina ministerstva lanskega leta v svojem memorandumu izrekla. In kdo so bili člani te ministerske manjšine? Vi veste, da so pisatelji memorandumu gospodje ministri grof Potocki, grof Taaffe in dr. Berger. Potocki in Taaffe sta pa glava in roki sedanje vlade.

Naša adresa dalje govori, da ustava nima pravo-veljavne podlage. Ravno protivna stranka je najbolj prouzročila, da smo zdaj na krivem potu. Gospôda moja, kar se decemberske ustave tiče, poglejmo malo nazaj. Decemberska ustava je proizvod februarke ustave, februarški patent Vam je vsem dobro znan; v njem se govori o „Gesamtreichsrath-u“ in o „engerem Reichsrath-u“. „Gesamtreichsrath“ edini je imel po februarškem patentu pravico, ustavo za vse avstrijske narode spremeniti, nikdar pa ne „redni“ oži državni zbor. Toraj, da bi iz te soteske — Nemeč bi rekel „Sackgasse“ — prišli, ni družega grofu Belkrediju preostalo, nego izredni „Reichsrath“ „ad hoc“ sklicati, da bi čvor avstrijskega ustavnega življenja zvozlal. Nikdar pa po črki februarke ustave take pravice ni imel tako imenovani redni oži državni zbor, ki je potem zares decembersko ustavo skoval. Za to mnenje sta se odločila tudi profesorja Arndts in Maasen, ki sta sicer znana ultramontanca, zraven pa se prištevata prvim juristom ne le v Avstriji, temveč v Evropi. Mislim, da je mnenje teh dveh mož, akoravno sta ultramontanca, vendar le tehtno in vsega uvaženja vredno.

Grof Belkredi je s svojim ravnanjem edini bil pravo pot nastopil za rešitev avstrijskih ustavnih zmešnjav. Ko se je pa po njegovem odstopu oži „Reichsrath“ kakor skupni državni zbor geriral in se za kompetentnega proglasil, februarško ustavo spremeniti, zdi se mi, kakor da bi mi kdo kakošno hišo pokazal in rekel: dragi prijatelj! to ni hiša, ampak je most, preko kterege moraš iti v eldorado avstrijskega ustavnega življenja. Ako pa tega ne verjameš, boš pa v težko ječo obsojen. Se vé, da bi moral pri takem žuganji v nevarnih časih molčati, ali dokler bom imel zdravo pamet in zdrav razum, bom pri prvi priliki spet rekel, da to ni most, nego je hiša! Drugič je treba pomisliti, da nobena ustava nima nikdar pravne veljavnosti, dokler se je narod ali narodi prostovoljni sami ne poprimejo. Ustava je ravno državna institucija, ustvarjena za pospeševanje svobodnega razvitka narodnega življenja. Ustava je samo oblika, svobodno narodno življenje je pa bitstvo. Kje pa ostane svobodni razvitek, ako se narod v obliko ktere-koli ustave sili, ako se noga po kopitu, ne kopito po nogi meri!? Decemberska ustava ni nič družega, nego podlaga supremacij dveh narodov — Nemcev in Magjarov. Vsi drugi narodi pa bi se imeli v ta nemško-magjarski model sliti; posebno je ta lepa naloga nam Slovanom odmerjena. Toraj bi tudi vsak Slovan, naročito pa vsak Slovenec, kateri bi se dal prostovoljno v ta model sliti, to se pravi, da bi prostovoljno decembersko ustavo pripoznal, s tem smrt svojega naroda podpisal.

Očitalo se nam je, da so naši poslanci v državnem zboru tačas, ko se je ta ustava delala, sedeli in da so nekteri pojedinci celó za to decembersko ustavo glasovali, akoravno je večina slovenskih poslancev proti njej glasovala. Gospôda moja! to je gotovo nedoslednost, al v politiki se ne sme računati z doslednostjo tako, kakor v privatnih odnošajih, v privatnem pravu. V politiki se mora zmirom nepremakljivo in neomahljivo zastava glavnega namena vsega delovanja in teženja visoko držati; sredstva v dosego tega namena, ktera pa ne smejo

nikdar nepoštena biti, smejo se po okolnostih vsako trenotje spreminjati. To ravno je oportuniteta. Oportuniteta je naše poslance vodila, da so 1867. leta v državni zbor šli, ker so mislili, da bi bila vlada v stanu, deželni zbor 3 do 4krat zaporedoma razpustiti, da bi se naše ljudstvo volitev naveličalo, in po tem manevru bi se vendar znala kakošna slovenskemu narodu sovražna večina v tej visoki hiši šopiriti in vladinim predlogom vedno prikimovati; ker taki uradniki in penzjonisti so povsod najti — če bi bilo tudi treba o polnoči (smeh) vladinega kimovca za poslanca voliti! Bile bi pri nas volitve take, kakor so Rauchovih mamelukov na Hrvaškem, kjer je bil na priliko neki Šimič v reški županiji z enim samim glasom za poslanca voljen in še dandanes z velikim ponosom hrvaški narod, hočem reči: Rauchovo pašalikstvo, v Zagrebu zastopa! (Veselost.) Gorjé pa našemu narodu, ako bi sedela v tej hiši enaka večina, kakor v Zagrebu, obstoječa iz Rauchovih podrepin! Ta prevdarek je vodil večino naših poslancev, ker je bilo to po njihovem mnenji za korist in za existencijo slovenskega naroda takrat potrebno. Da se pa niti po politiki doslednosti v sredstvih, niti po politiki občutkov in čuvstva narodu ne koristi, lahko bi vsak pastirič dokazal. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* Novincev (rekrutov) se bo v našem cesarstvu za 1871. leto nabralo 95.475; od teh jih dežele ogerske dadó 39.329 z 3924 namestnimi rezervisti, — ostalo število jih morajo dati neogerske dežele avstrijske.

* Živinska zavarovalna banka „Apis“, ki se že delj časa če dalje bolj širi tudi po Slovenskem, dobila je letos v dveh četrletjih na Koroškem v zavarovanje 23 kónj in 511 goved za znesek 41.800 gold. Odškodnine je v tem času izplačala 1080 gold. Ker je tudi pri živini rada nesreča, toraj sopet obračamo pozornost gospodarjev na to društvo.

Dopisi.

Iz Dornberga na Goriškem 28. oktobra. — Vže mnogo let nismo v naših krajih tako žlahnega vina pridelali kakor letos. Ker so v prejšnjih časih posebno Gorenci in Notranjci kaj radi k nam po vino hodili, zato daje se jim to zdaj na znanje z vabilom, naj pridejo zopet; kvinč (60 bokalov) dobijo od 8 do 9 gold. Ne odlašajte tedaj, dragi Kranjci, kajti utegnili bi med tem drugi kupci priti ter vse pokupiti. Vas pa posebno zato vabimo, da bi z vami pretrgano vinsko kupčijo zopet na noge spravili.

France Kerševani, župan.

Iz Dornberga na Goriškem. (Naša na novo ustanovljena čitalnica) se bode 20. dne t. m. ob 5. uri popoldne slovesno odprla. K tej slovesnosti vabijo se vljudno vsi rodoljubi, posebno pa častiti udje bližnjih čitalnic. Odbor.

Iz Celja 28. okt. — Bridek udarec je zadel našega občespoštovanega gosp. dr. Kočevarja in rodovino njegovo, da mu je nadepolni njegov sin Štefan, doktorand pravoslovja, po dolgi boleznii umrl v cvetji svoje starosti. Ker vemo, da vsak rodoljuben Slovenec gojí iskreno sočutje do čestite rodovine Kočevarjeve, naj tudi „Novice“ prezgodaj umrlemu ljubljencu stavijo spominček. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Planine. — Kdor našega okrajnega glavarja gosp. Ogrinca pozná, gotovo vé, da poleg nekterih dobrih lastnosti ima dve veliki slabosti, in te ste, da je iz stare birokratične šole, ktera misli, da avtonomijo